

Agraïment de Jaume Lladó i Font

JAUME LLADÓ FONT

Perpinyà, 15 de maig de 2017

Distingit director i amic,

Com a complement del contingut de **fonts**, Especial Puig i Cadafalch, darrerament aparegut, t'agrairé la publicació del meu adjunt text.

En ell expresso la meua reconeixença pel comentari que s'hi troba i que es va dedicar a la meua persona, i també com a complement dedicat al Mestre de l'Arqueologia Catalana, en honor a l'exactitud històrica.

Enhorabona per la tasca que el Centre d'Estudis Jaume Clavell porta a terme amb la seva distingida publicació **fonts**.

Cordialment a tots, signatura de Jaume Lladó.

Adjunta fotocòpia de:

- Lletra de Puig i Cadafalch 5 de juny de 1954
- Apunt monestir de Cuixà J. P. i C. 1939
- Extractes acta 17 d'abril de 1942 (Arxiu Corona d'Aragó)

Agraïco a **fonts**, l'òrgan de la nostra entitat, i a Maria Josep Castillo, el comentari publicat de l'acte de reconeixement que se'm va dedicar tot recentment. I els meus remerciaments vagin també als seus organitzadors i a les persones amigues que em varen honorar amb la seva presència. Fou un acte que vaig compartir amb el record de tots aquells companys que avui són a la Platja d'Or del Poeta, i que amb ells vàrem bregar units amb els mateixos ideals. No vaig descuidar en Joaquim Llovet, que indisposat com arriba a la nostra edat, hi va assistir espiritualment. Però presents hi havia en Quim Montserrat i en Joan Ribas, que en aquells temps eren dos joves esplets que asseguraven la continuïtat de les nostres activitats. Ells eren l'esplet que proclamava l'Esteve Albert. "Jaume –ens deia– fem Catalunya i prou, i ens rosegarem la llengua, tantes vegades quan calgui. Aguantar-ho

tot i fent forat, per madurar l'esplet a tot arreu". I l'esplet avui ha madurat. El vàrem trobar en aquest acte, amb el record d'en Joan Bonamusa, i amb la presència d'en Joaquim García, de Dolors Zamora, d'en Joan Francisc Clariana, d'en Robert Lleornart, de l'Oriol Calvo, i de molts d'altres.

Puig i Cadafalch en va ésser un gran precursor en la seva joventut, amb la "Societat Arqueològica Mataronina", i amb la presència d'en Pellicer, Thos i Codina, Vinardell, fent sorgir un Museu amb els materials del vell Iluro trobats. També en va fer escola, seguint el seu pas, en Marià Ribas i Bertran, creant la Secció d'Història i d'Arqueologia amb tots aquells esplets que sorgiren, essent maltractada per un alcalde, Antoni Cabot, designat a dit. Ja havia assenyalat el Mestre: "que no hi ha res que sigui tant combatut com l'art de fer coses". Ell ho va conèixer fins i tot a l'hora de la seva mort, per un altre

alcalde de la mateixa colla, Pedro Crespo.

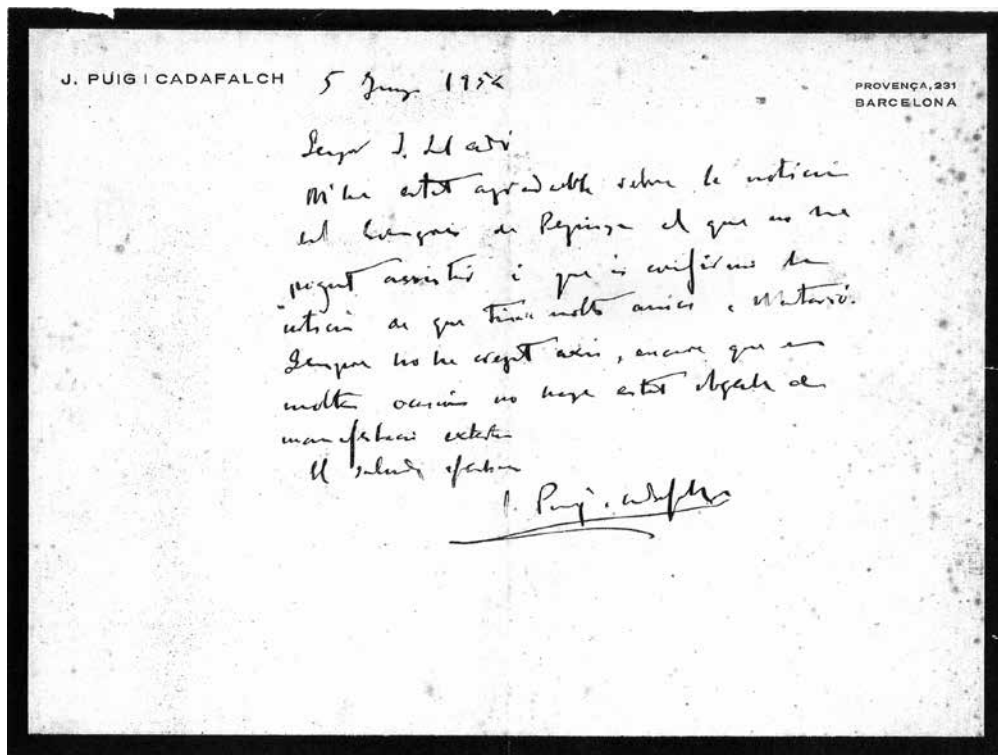
Responent a una lletra que li havia enviat, ens deia "que la notícia que a Mataró hi tinc molts amics, sempre ho he cregut així, encara que en moltes ocasions no hagi estat objecte d'una manifestació externa". Gairebé un any després de la seva resposta, un Nadal de l'any 1956, el Mestre finava, i espiritualment s'adonava que una imponent manifestació, externa deia ell, com així desitjava, li palesava la seva estima i veneració, com fou el seu enterrament. Presents hi havia Domènec Montserrat tenint al seu costat el Doctor Lluís Puig Marquès també membre del consistori. Ell havia transmès la luctuosa nova a qui corresponia. Fou el Doctor Serra Ràfols, membre de l'Institut d'Estudis Catalans que li havia donat a conèixer, existint una coneixença feta en el moment de la creació del Patronat per a la salvaguarda dels vestigis de la muntanya de Burriac. L'interes-

sat, l'alcalde, va optar per assistir a una festa nadalenca de "societat" al Club Nàutic de la Ciutat. Més dignitat tingué l'alcalde de la vila d'Argentona, senyor Fortí, que juntament amb el conjunt del seu consistori hi va assistir. Donades les circumstàncies el seu atribut d'alcalde, la vara, la va confiar a la Casa Biblioteca de la Caixa d'Estalvis.

El Mestre en vida, hàviem tingut l'ocasió de veure'l algunes vegades. Una d'elles, potser la més memorable, fou la d'una tarda d'estiu de l'any 1948, que els membres actius de la Secció d'Història i d'Arqueologia del Museu de Mataró que venia d'ésser creada, que li vàrem retre un homenatge com a continuadors que érem de la seva obra d'investigació arqueològica que ell havia portat a terme a la seva ciutat nadiua anys ja feia. I fou a la seva residència d'Argentona que ens va acollir molt reconegut pel fet d'haver-lo distingit com a membre d'honor de la nostra Secció i en reconeixement de la nostra distinció ens va fer membre de la Societat Catalana d'Història, filial de l'Institut d'Estudis Catalans que ell venia crear.

El recordo també aquella vesprada, al Museu de la Ciutat, que s'hi trobava a porta tancada, assegut solitari i embolcallat amb el pensament d'un passat, davant la imposta del primer temple cristià d'Iluro que ell havia descobert a la sagristia de la basílica de Santa Maria, a l'ocasió de personar-se per saludar l'arxipreste, al finalitzar la Missa de les Santes, obra de Miquel Blanch, sacerdot compositor que l'havia batejat.

Com que ningú és profeta a la seva terra, fou també a les festes nadalenques de l'any 1923 que va emprendre el camí de l'exili, deixant la presidència de la Mancomunitat de Catalunya i una

instància a l'adreça del rei Alfons, demanant retirar l'opressió a la llengua, cultura i senyera sotmesa a Catalunya de la part de l'esperit d'un dictador. Un gest admirable de coratge que avui seria d'actualitat.

Al sortir el Mestre per segona vegada, camí de l'exili, a la fi del mes d'agost de l'any 1936, per la seva seguretat personal, car ja deia el canonge Carles Cardó "que en un costat mataben en nom de Déu i de l'altre no sabien en nom de qui", escollint el port de Barcelona per embarcar-se en un vaixell de guerra francès. En ell hi havien personalitats del món civil i religiós protegides, trobant-hi entre elles el cardenal Vidal i Barraquer amb el canonge Carles Cardó.

No fou vers París que ell va partir. Fou a Port Vendres que va desembarcar, partint vers Prada de Conflent, camí del monestir de Sant Miquel de Cuixà, on es trobava una comunitat de monjos de Lerins. Al Conflent, el temps ja era tardoral i el Mestre escrivia

en les seves memòries amb tristesa i enyorança: "Avui és el dia de Sant Miquel, diada de boira i de pluja, dia rúfol. El Canigó és tapat, els arbres dels boscos propers s'esfumen en gris. Penso en la festa de Sant Miquel del Cros, a Argentona, plena per jo d'agradables records, per on vareig passar com un presoner, el dia que va començar l'emigració".

Aquest sentiment de soledat el sentia encara més amb l'estat ruïnós de Cuixà en aquells temps que no corresponia al temperament del Mestre, home inquiet i realitzador. Però inesperadament, la bona ocasió va venir de la part del món universitari, i fou vers ell que va partir a mitjan del mes de gener de l'any 1937, on el seu gendre Ramon Cunill l'hi havia trobat un modest allotjament, al mateix temps que tenia de donar un curs a la càtedra d'Història de l'Art i de l'Arqueologia de la Universitat de París, seguint un altre curs a donar a la Universitat d'Estudis Hispànics d'Oxford, per finalitzar a la Uni-

Llibre d'actes de l'Institut d'Estudis Catalans

1

Sessió del dia 14 d'abril de 1942.

A les quatre de la tarda es reuniren els Srs. Josep Puig i Cadafalch, President de la Secció Històrico-Arqueològica, a casa del qual se celebra la Sessió, Eudard Fontserè, Membre de la Secció de Ciències, Josep M. López-Picó, Membre de la Secció Filològica, i Ramon Aramon i Serra, de les Oficines Lito-gràfiques i ex Secretari-Redactor de la Secció Històrico-Arqueològica.

El Sr. Puig exposa el motiu de la reunió, que no és altre que estudiar que cal fer per donar continuïtat a l'obra de l'Institut d'Estudis Catalans, avui de fet interrompuda per motius de tots prou substs.

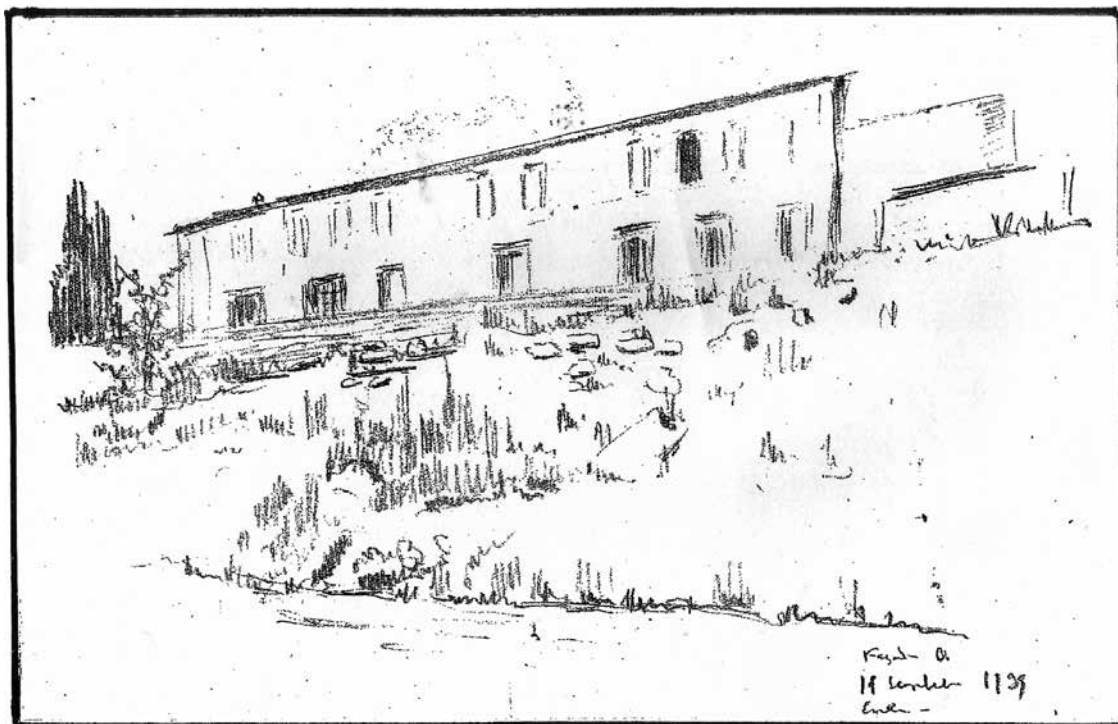
Lamenta així mateix el

Sr. Puig que el resultat de la guerra hagi obligat alguns dels membres de l'Institut, i precisament dels més actius, a traslladar-se a l'estranger; per aquest motiu ens veiem privats del concurs d'homes com Pompeu Fabra, August Pi i Suñer, Josep Carner, dels Nicolau d'Ossor, Jaume Serra i Híntor, Carles Riba i Pere Bosch i Gimpona, que fan bona tasca anir a cap en les nostres diverses seccions. Indica el Sr. Puig que, havent deixat de participar, des de fe mesos, els Srs. Josep Pijoan, Eugeni d'Ors i Esteve Terrades, en les activitats de l'Institut, cal considerar-los com a membres espiritualment absents; dissortadament cal ara afegir a aquella llista el Sr. Ferran Valls i Taberner, que no sols s'ha desentès de l'Institut i de les seves tasques, sinó que ha treballat perquè fos declarat inexistència i ha col·laborat a la creació i organització d'un institut que els elements oficials han presentat com a successor de la nostra corporació: l'Instituto Español de Estudios Mediterráneos.

versitat de Londres.

I arribat als setanta anys de la seva vida, pressentint tot desitjant-ho tornar a Catalunya, instant que ell creia amb optimisme proper, va deixar la capital francesa per retornar a Cuixà, on encara li quedava treball a fer, com a colofó dels seus estudis. Un d'ells, que ell hi tenia a cor, era el de reconsiderar les seves conclusions dels arcs ultrapassats de la seva nau, que formaven part del seu pla de treball. Fou un treball que va realitzar, notes i dimensions, adés d'observacions, amb material de fortuna com paperines i embolcalls de paper on hi feia anotacions. On un bon dia, netejant i posant ordre a un immens i desordenat rebost de mals endreços, col·laborant amb els monjos montserratins solidaris de l'abat Aureli Escarré, vàrem tenir la fortuna de recuperar-ho en bona part. El pla de treball del conjunt de l'església pre-romànica i romànica amb totes les notes de les seves dimensions fou ofert a la vila d'Argenton, en reconeixença de l'acolliment que en ella hi trobava, i la resta de paperam fou dipositat en mans del Pare Oleguer, prior de Cuixà.

De retorn el Mestre, arribat de la seva estada a París, continuà amb la seva presència i treballs a Cuixà, allotjat possiblement a Fillols, lloc d'acolliment anteriorment, al moment de la seva arribada. Temps després de la seva presència havia arribat a Prada un selecte grup d'exiliats amb persones com eren els Mestres Pau Casals i Pompeu Fabra. També s'hi trobava Julià Gual, Joan Alavedra, Rafael Moragas, Francesc Pujols, Josep Fors, entre altres, que costum tenien de pujar a Cuixà i parlar amb el Mestre. D'ells, en Josep Fors era una

persona ben coneguda per Puig i Cadafalch. Com a batlle que era de la vila de Canet de Mar, havia obtingut l'Escola de Teixits de Punt de mans del Mestre, com a president que era en aquell moment, de la Mancomunitat de Catalunya, projecte que ell acaonava per la seva ciutat nadiua, Mataró, d'una gran tradició tèxtil. Però el seu consistori era una caserna d'artilleria que anhelava altres coses.

La constància del batlle de Canet, l'irritava, però a la fi, vist el menyspreu dels edils de Mataró, tot el seu reconeixement anà a l'adreça de Josep Fors. Un comentari, sovint a Cuixà quan es retrobaven, i malgrat el temperament un poc sec que ell tenia, a vegades tenia un moment per bromejar, com el senyor Josep Fors tingué l'ocasió de nos explicar. Fou un dia, a Cuixà mateix, que el Mestre trobant-se amb ell i veient el seu gendre baixar, li digué d'amagar-se perquè farien cacera, i a l'arribar aquest va tirar-li amb

un crit un tret. Aquest era en Cunill, el seu gendre. El senyor Fors era una persona d'una gran delicadesa i bondat. Ens plorava, llegint poemes de la poetessa Sara Llorens, esposa de Manuel Serra i Moret, i va oferir a l'església de Sant Pere de Prada una bella imatge de la Verge de Montserrat, que en el dia de la seva festivitat, el Mestre hi va interpretar l'emotiu "Cant dels Ocells".

Un esbós, dibuixat pel Mestre d'una façana del Monestir dona data del 19 de setembre de l'any 1939. Ella s'aproparia vers la data que va baixar a Barcelona i també a Argenton, per després retornar, abans de fer-ho definitivament. Eren uns temps que catalanitat i cultura no eren benvinguts, i la seva persona tampoc. La seva funció d'arquitecte li fou retirada i la de membre del Col·legi també, fou la Universitat d'Oxford que es va sentir ferida, i així ho va manifestar, car era una agressió a un "Doctor Honoris Causa" de la seva Universitat.

Malgrat tot, el Mestre no va defallir, i memorable fou la primera reunió que es va celebrar el 17 d'abril de l'any 1942 a casa seva, al carrer de Provença, amb l'assistència d'Eduard Fontseré i de Ramon Aramon que va actuar de secretari. D'entrada va exposar el motiu de la convocació que no era altre que de donar continuïtat a l'obra de l'Institut d'Estudis Catalans, "interrompuda per motius de tots prou sabuts" i de considerar espiritualment tots els membres de l'Institut, fent tot el possible per activar totes les filials de l'Institut que són mortes per als esdeveniments. El contingut d'aquesta reunió és una prova evident que el Mestre mantenia ben clar el seu esperit indomtable.

(Acte de reconeixement a l'adreça de tots aquells que eren imbuits de l'esperit del Mestre. Perpinyà, 15 de maig de 2017.)